

Ženska narodna nošnja požeštine kao inspiracija za projektiranje kolekcije odjeće

Stipić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:368576>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-26**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO- TEHNOLOŠKI FAKULTET

Završni rad

**ŽENSKA NARODNA NOŠNJA POŽEŠTINE KAO INSPIRACIJA ZA
PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE ODJEĆE**

Ivana Stipić

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO- TEHNOLOŠKI FAKULTET

Završni rad

**ŽENSKA NARODNA NOŠNJA POŽEŠTINE KAO INSPIRACIJA ZA
PROJEKTIRANJE KOLEKCIJE ODJEĆE**

Mentorica : izv. prof. dr. sc. Irena Šabarić Škugor

Ivana Stipić

Matični broj: 0117233119

Zagreb, 2024.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Broj stranica: 36

Broj slika: 33

Broj literaturnih izvora: 9

Broj likovnih ostvarenja: 10

Članovi povjerenstva:

1. izv. prof. dr. sc. Katarina Nina Simončič, predsjednica
2. izv. prof. dr. sc. Irena Šabarić Škugor, članica
3. izv. prof. dr. sc. Renata Hrženjak, članica
4. doc. art. Marin Sovar, zamjenik člana/ice

IZJAVA O AUTORSTVU Završnog RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisao Završni rad pod naslovom:

i da sam njegov autor

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima

(mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni

kao takvi te su navedeni u popisu literature.

(ime i prezime studenta)

(potpis)

Zagreb, mjesec, 2024.

SADRŽAJ

sažetak	5
1. Uvod	6
2. paurska narodna nošnja	7
2.1. Nakit	12
2.2. Oglavlja	13
3. MUŠKA NARODNA NOŠNJA	14
4. INSPIRACIJA ZA KOLEKCIJU	15
5. SKICE MODELA KOLEKCIJE	17
6. finalni prikaz kolekcije	18
7. Konstrukcija i modeliranje odabranog modela	28
8. rezultat	32
9. zaključak	34
11 . Literatura	35

SAŽETAK

Cilj u ovome radu je približiti tradiciju Požeškoga kraja kroz opisivanje ženske i muške narodne nošnje, kao i razlike između udane žene i djevojke. U opisu teme će se nabrojati dijelovi nošnje, materijale od kojih je šiven određeni odjevni predmet te kako se odijeva. Svečana narodna nošnja je vrlo zanimljiva i jako malo prikazana široj publici. Fascinantan je način izrade određenih dijelova kao što je rocanac, oplečak općenito i rifanje krila. U eksperimentalnom dijelu će se prikazati kolekcija inspirirana djevojačkom narodnom nošnjom gdje će elementi i materijali s izvorne narodne nošnje biti prilagođeni suvremenom kontekstu. Rezultat rada je haljina u modernoj interpretaciji tradicijske nošnje Požeškog kraja.

1. UVOD

Nošnje Požeškog kraja i nošnje Prekopakre stanovništvo naziva paurskom nošnjom. Paur ili Pavuri ženska inačica je pavurka. Riječ dolazi od Njemačke riječi "Bauer" što znači seljak. [1]

Slika 1. Karta Požeške kotline

Razlikujemo tri etnografska područja u Hrvatskoj - panonski, dinarski i jadranski. Prema geografskom prostoru i svojim karakteristikama odijevanja Slavonija pripada panonskom području. Područje požeštine je geografski smještena na jugu od rijeke Save na sjeveru do planinskih masiva Papuka i Krndije, a na zapadu uz granicu rijeke Ilove. Kraj Požeške kotline je obogaćeno najplodonosnijom zemljom u Zapadnoj Slavoniji zbog svojih ravnica što je također utjecalo na ekonomsku moć tadašnjeg stanovništva koja se odrazila i na odijevanje. [2]

2. PAURSKA NARODNA NOŠNJA

Temeljni materijal za izradu narodne nošnje u Slavoniji je laneno platno koje su djevojke, žene same izrađivale kod kuće, te nešto kasnije krajem 19.stoljeća razvojem trgovine i manufaktura dolazi do korištenja pamuka. Svilu su također kupovali, a koristile su se atlas svila takozvana dupla svila, jorgan svila, i mnoge druge svile cvjetnoga i prugastog uzorka. [2]

Slika 2. Prikaz djevojke u paurskoj narodnoj nošnji, prednja i stražnja strana

Ženska svečana narodna nošnja Požeškog kraja sastoji se od košulje zvanog oplečka, podsuknji (najčešće dvije), krila sa zatkom u boji, svilenog fertuna, marame svilenke, bijelih čarapa do iznad koljena te crne cipele, i nakit na rukama i oko vrata, oglavlja su spletena u frizuru perčin ili kasnije tutuk kada su u modu došle bluze. [3]

Kao i u drugim krajevima Slavonije postojala je razlika između udanih žena i djevojaka, najveća razlika se vidi na oglavljima. Djevojke sa 15- 16 godina su se krenule češljati u perčin do udaje, zaručene djevojke su nosile voštani vijenac kako bi se znalo da su obećane, a udana djevojka je skrivala kosu pod kapicom koju u ovome kraju nazivaju podculica. Podculica je bogato ukrašena kapica šarenih motiva, imena vlasnice, životinja, geometrijskih motiva i slično. [3]

Slika 3. Prikaz dijevojke i udane žene

Slika 4. Detalji oglavlja udane žene

Oplećak je košulja ili rubina jako širokih rukava koji su ukrašeni različitim ručnim radom. Tijelo oplećka ili dio koji je uz prsa i leđa naziva se stan. Platno na prednjemu i stražnjem dijelu kod vratnog izreza je gusto nabrano i učvršćeno platnenom pasicom zvanom garilić ili obašva. Rukavi su sastavljeni od 1 i pol ili najčešće dvije tkane pole, ručni rad se proteže duž pole. Na dnu rukava se nalazi orukvica s pucetom ili u nekim primjercima se vidi nabrani volan kojeg su zvali refeta. Mogli su biti ukrašeni bojama, a najčešće su bili bijeli. Rukavi su se također dizali do lakta te bi mu se širi dio presavio i dobili bi efekt takozvanog „puf“ rukava. Svečani primjerci oplećka su šivani od rocanca. [4]

Slika 5. Rocani oplećak

Slika 6. Prikaz rocanca

Krila ili skute su odjevni predmet koji pokriva tijelo od struka prema dolje, duljina se razlikuje od sela do sela u požeštini i povijesnog razdoblja, naime krila su vremenom bila sve kraća. U početku su sezala sve do gležnja. U Pleternici krila sežu otprilike do polovine lista. Postoji više vrsta krila koje nazivaju borana, rocana, pretkana, usnivana, čista, a uz svečanu nošnju su se nosila zatkana krila. Zatkana krila

su krila sa stražnjim dijelom u boji. Prednja pola je bila nešto viša i od klasičnog tkanog materijala dok je stražnja pola dobivena skitanjem ili rifanjem tkanine. [4]

Skitanje ili rifanje je sitno slaganje tkanine u sitne nabore. Pamuk je bio skup tako da su mnoge djevojke pamučne tkanine stavljale na vidljive dijelove krila dok su one dijelove koji se ne vide šivale od lanenog platna. Stražnja pola je najčešće u crvenoj ili crnoj boji dok se mogu pronaći i primjeri zelenih, narančastih ili plavih zatki, ali su jako rijetki, na ukrašenoj zatki mogu se pronaći različiti motivi grana, cvijeća, životinja, geometrijskih likova, 3D motiva ponekad i imena ili prezimena vlasnice. [4,5]

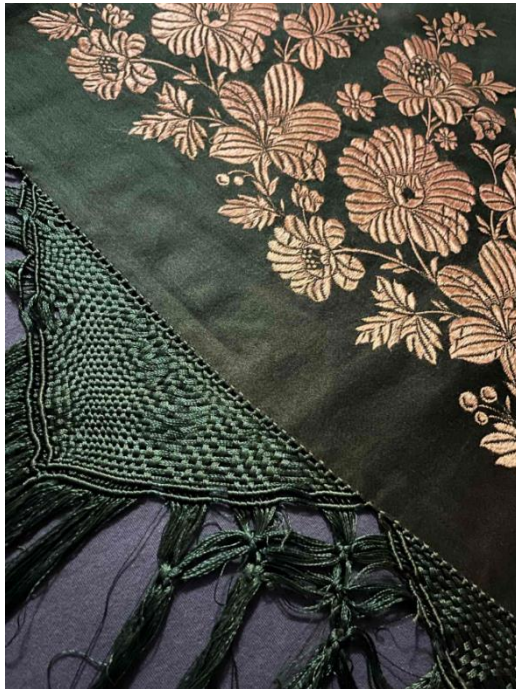
Slika 7. Prikaz zadnje pole rifanih krila sa zatkom u boji (motiv cvijeća)

Prednja pola zatkanih krila završava trakom koja je iste boje kao i stražnja pola, a ta traka se naziva podpolica. Podpolica je također ukrašena različitim motivima koji se razlikuju od krila do krila. Krila sa crnim i općenito tamnijim zatkom su nosile starije žene dok su veselija i ukrašenija krila nosile mlade djevojke. [4]

Na krila sa zatkom u boji se nosio svileni fertun od kupovnog platna. Fertuni su šivani u četiri pole ili dvije pole ako je dupla širina platna. Na fertunovima je na krajevima bila našivena poruba, kroz porubu u struku se provlačila špaga ili svitnjak te vezao na leđima. Nabrani materijal bi se uvijek micao s trbuha na bokove, a na stražnjem dijelu bi se otvarao malo, dovoljno da se vidi stražnja pola krila. Fertuni su šivani od duple svile, jorgan svile, štofa, somet svile, brokata i drugih sličnih tkanina. [4]

Frosluk ili lajbec je ženski prsluk koji se nosio u zimskim vremenima, a kupovao se kod putujućih šnajdera. Oblačio se na oplećak i preko njega je išla marama na ramena. Frosluk je bio sašiven od pliša, štofa ili svile, bio je podstavljen. Frosluk je bio u ulozi današnjeg grudnjaka, stisnuo je držao prsa na mjestu. [5]

Najcjenjenija i najskuplja je bila velika svilenka koja je bila od atlas svile ili duple svile, ukrašena cvjetnim mustrama iste ili različite boje svile. Svilenka je na sve četiri strane ukrašena sa svilenim resama ili rojtama koje su različito upletene pri vrhu, a ostatak visi. [4]

Slika 8. Prikaz vezanja resa ili rojti

Marama se nosila na fertun slične boje ili boje koja paše i krilima sa zatkom u boji. Marama se preklapala u trokut te nabirala i stavljala na leđa tako da čošak pada preko leđa, naprijed bi se krajevi preklapali desni preko lijevog i opet bi se vezalo na leđima u čvor. Mogle su se dodatno ukrasiti i pričvrstiti različitim broševima. [4]

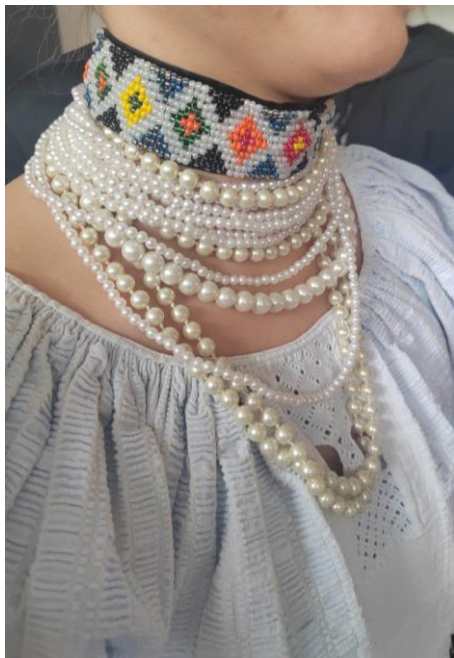
Slika 9. Marama svilenka složena na ramenima

Na nogama djevojke nose bijele štrikane čarape. Zimi su vunene, a ljeti lanene ili pamučne, pletene su sa 5 igala. U svečanijim prigodama bile bi ukrašene različitim mustrama. Čarape su dosezale sve do koljena i vezale bi se uzicom kako ne bi klizile niz nogu. Cipele su bile na kajiš sa malom petom najčešće u crnoj boji, lakirane ili kožne. [5]

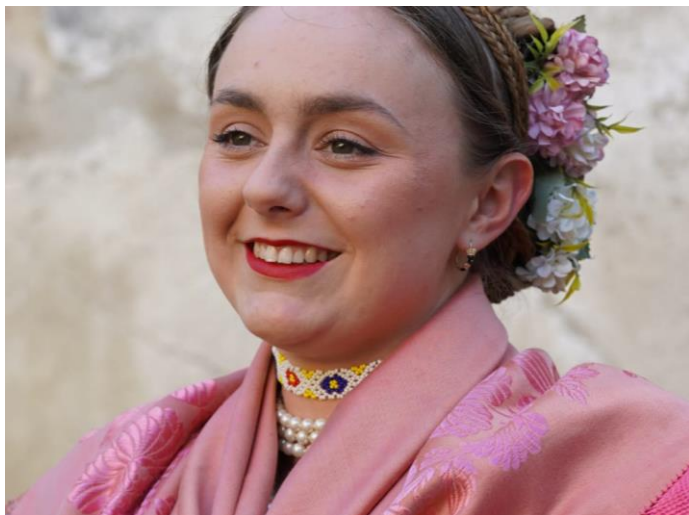
2.1. Nakit

Nakit nam ukazuje materijalni status kuće iz koje snaša dolazi. Nakitom se pokazivala imućnost obitelji. Na rukama, zglobovima su se nosile narukvice koje su nazivali štucne ili šticle koje su pletene s pet igala crvenom, crnom ili zelenom vunicom i ukrašavali su ih različitim mustrama s bijelim perlicama. Dužina narukvice je 10-15cm.

Od nakita koji se nosio oko vrata najčešći su bili biseri, plišana crna traka sama ili s dukatom, križićem ili medaljicom. Djevojke iz imućnijih obitelji su nosile duže plišane trake koje bi vezale oko vrata i pustile krajeve da padaju na prsa. Ako se nije nosila traka djevojke su voljele nositi nanizane perlice od puhanog stakla, takav nakit se nazivao drobljanci. U ušima su nosile najčešće dukate, zlatne karike, morčiće, jagode menđuše s obluškom i dronjkom. [3]

Slika 10. Prikaz nakita oko vrata

Slika 11. Nakit oko vrata i u ušima naušnice morci

2.2. Oglavlja

Vjeruje se da djevojačke frizure ovoga kraja dolaze iz kasnoantičkog razdoblja, od sredine 3. do kraja 5. stoljeća. Zaista je fascinantno kako se frizura zadržala sve do tada. Frizura perčin se sastoji od perčina koji izgleda kao ravna „ploča“, a ustvari je pletenica spletena od 25 ili više pramena kose. Kreće se plesti od potiljka prema dolje, a kada se sve isplete podiže se prema gore i kači se kupovnim šnalama. Visina perčina ovisi od sela do sela, u podplaninskim selima se nosio niže te se nije vidio s prednje strane, dok se u selima poljadije nosio višlje kako bi se vidio iznad tjemena. Paurski su uže pleteni od graničarskih perčina. [3]

Slike 12. Frizura perčin od prave kose

Kod perčina postoje još pletenice koje su nazivali kintoš. To je pletenica od manje pramenova kose, najčešće od 5-10, pleli su se od odvojene kose iza uha te bi se podizale iznad perčina. Razdjeljak se dijelio na pola. Kasnije su rezale kosu pravile perčine od umetaka i kačile umjetne perčine na glavu.

Slika 13. Perčin od umjetne kose

Na fotografijama možemo primjetiti da djevojke uz perčin i kintoše imaju takozvane caknove sa svake strane razdjeljka. Caknovi asociraju na rožčiče. Frizure su ukrašavali sa raznovrsnim cvijećem, a kad nije bilo cvijeća koristili su smilje ili kupovno umjetno cvijeće. [3]

Slika 14. djevojačko oglavlje perčin sa rožčičima ili caknovima

3. MUŠKA NARODNA NOŠNJA

Početakom 19.st u Požeštini i okolici narodna nošnja je bila osnovna odjeća koju su nosili u poljima kao i na svečanostima. Radna nošnja i svečana razlikovala se u skupoći platna, nošnje u kojima su išli raditi bile su šivane od „jeftinijih“ sirovina poput lana i većinski konoplje, dok su svečanije nošnje bile šivane od kupovnog pamučnog platna ili za siromašniji puk kombinacija lanenog i pamučnog tkanja. [5]

Slika 15. Prikaz muške narodne nošnje

Karakteristike muške narodne nošnje su široki rukavi na košulji, rubini, kao i široke „gaće“ koje su u struku povezane sa lanenom špagom odnosno svitnjakom. U svečanim prilikama preko košulje su oblačili prsluk kojeg su kupovali kod putujućih šnajdera, a prsluci su šivani od štofa, someta ili pliša. Što je prsluk ukrašeniji, gazda je bio bogatiji. Na glavi su nosili kapu odnosno crni šešir kojeg su u svečanim prilikama kitili crnom svilenom trakom, te su na njega kačili cvijeće ili ukrašavali šarenim ptičijim perjem. Kao i kod djevojaka moralo se označiti oženjenog od slobodnog muškarca pa su tako oženjeni muškarci cvijeće nosili na lijevoj strani, a slobodni na desnoj. [5]

Muške svečane narodne nošnje također su bile ukrašene različitim vezovima u boji ili bijele kao i dugmadima na prsima i na orukvicama. Ukrasi su se stavljali na prsa košulje, ponekad dužinom rukava na spoju pola te na gaćama na dvije trećine donjeg dijela gaća ili u donjoj četvrtini nogavica.

Važno je naglasiti kako starinska muška narodna nošnja kao i ženska, nije krojena nego su tkane pole sastavljane u odjevni predmet. [4]

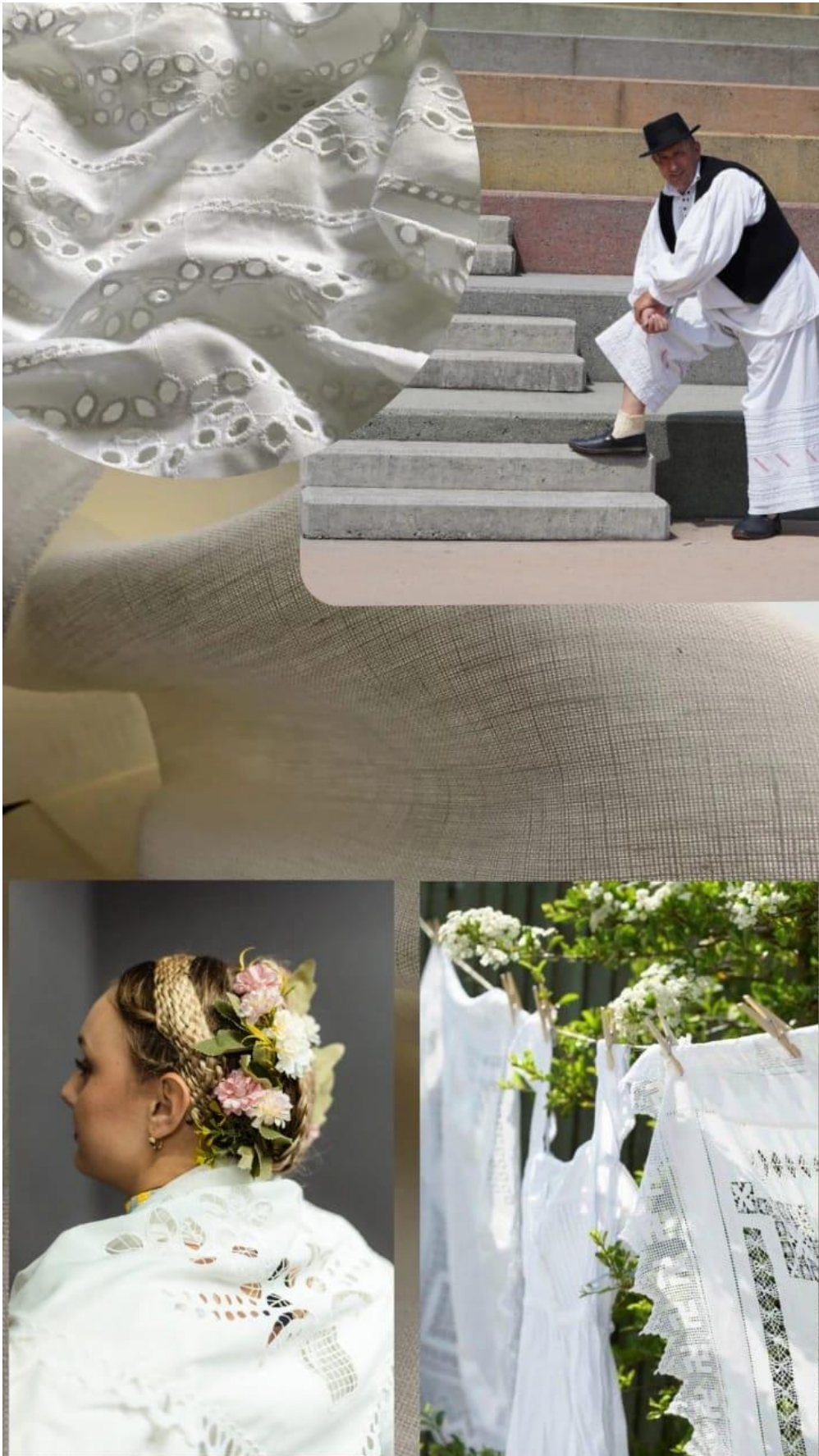
Slika 16. Prikaz muške narodne nošnje u svatovima (okićeni muškarac je čajo)

4. INSPIRACIJA ZA KOLEKCIJU

Požeška kotlina je prepoznatljiva po vrsti tkanja, rocanu, te zaplavljenom materijalu kojeg se tradicionalno naziva požeška plava. Materijal su zaplavljivali plavilom za rublje koje su kupovali u požeškim trgovinama. Razlog zaplavljivanja nije zapisan, ali bake u kulturno umjetničkom društvu su govorile kako je zaplavljivanjem materijal izgledao sjajnije i svjetlije, a time i čistije.

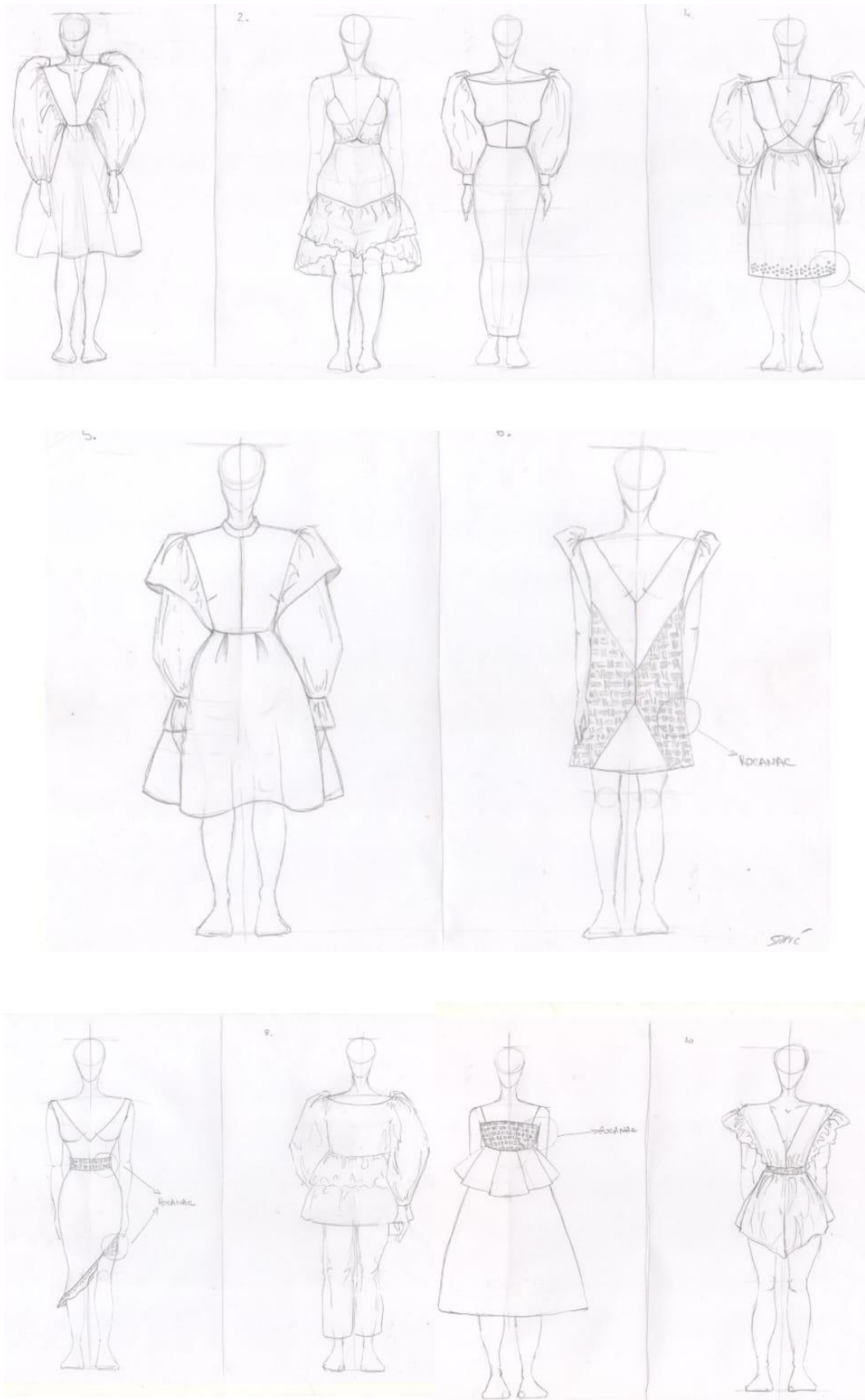
Sa činjenicom da je rocanac gotovo zaboravljen i jako ga je teško pronaći na terenu, i generalno zanemarenom požeškom plavom odlučila sam se približiti požešku narodnu nošnju široj javnosti baš tim dvjema stvarima kombiniranim uz moderne krojeve elegantnih, ljetnih haljina. Šivanih od lanenog materijala sa etno detaljima i elementima nabiranja koje je kod požeškog oplečka često korišten.

Inspiracija za moodboard sastoji se od prikazane lanene tkanine koja je karakteristična za slavonsku narodnu nošnju, prikazana je također šlinga koja je dio kolekcije, bijela lagana i prozirna tkanina koja se najviše nosi tokom ljetnog razdoblja, velikih vrućina. Također imamo mušku narodnu nošnju požeškoga kraja kao prikaz karakterističnog nabiranja .

Slika 17. Moodboard

5. SKICE MODELA KOLEKCIJE

Slika 18. Skice modela, istraživanje forme

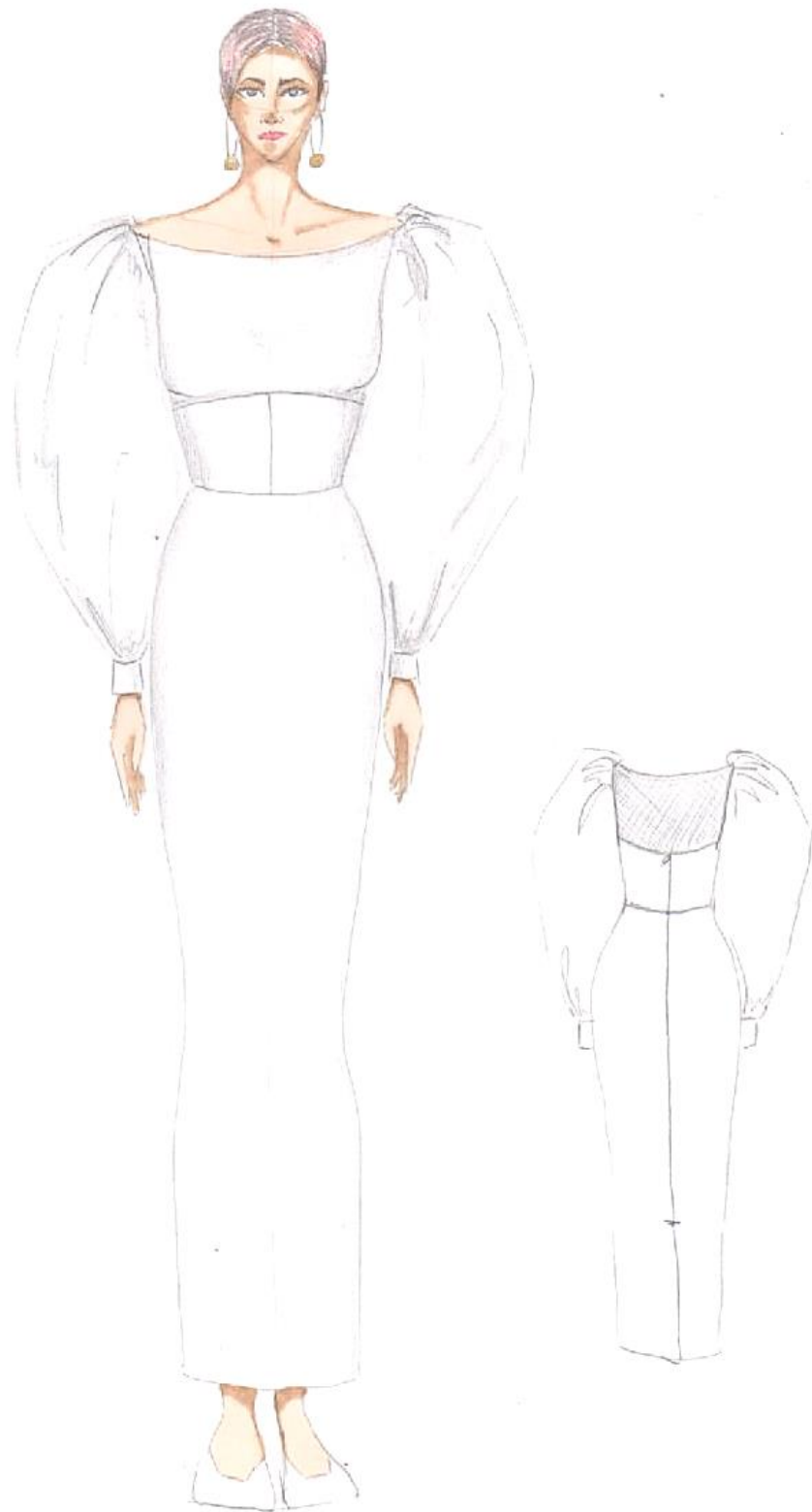
6. FINALNI PRIKAZ KOLEKCIJE

Slika 19. Projektni crtež kolekcije 1

Slika 20. Projektni crtež kolekcije 2

Slika 21. Projektni crtež kolekcije 3

Slika 22. Projektni crtež kolekcije 4

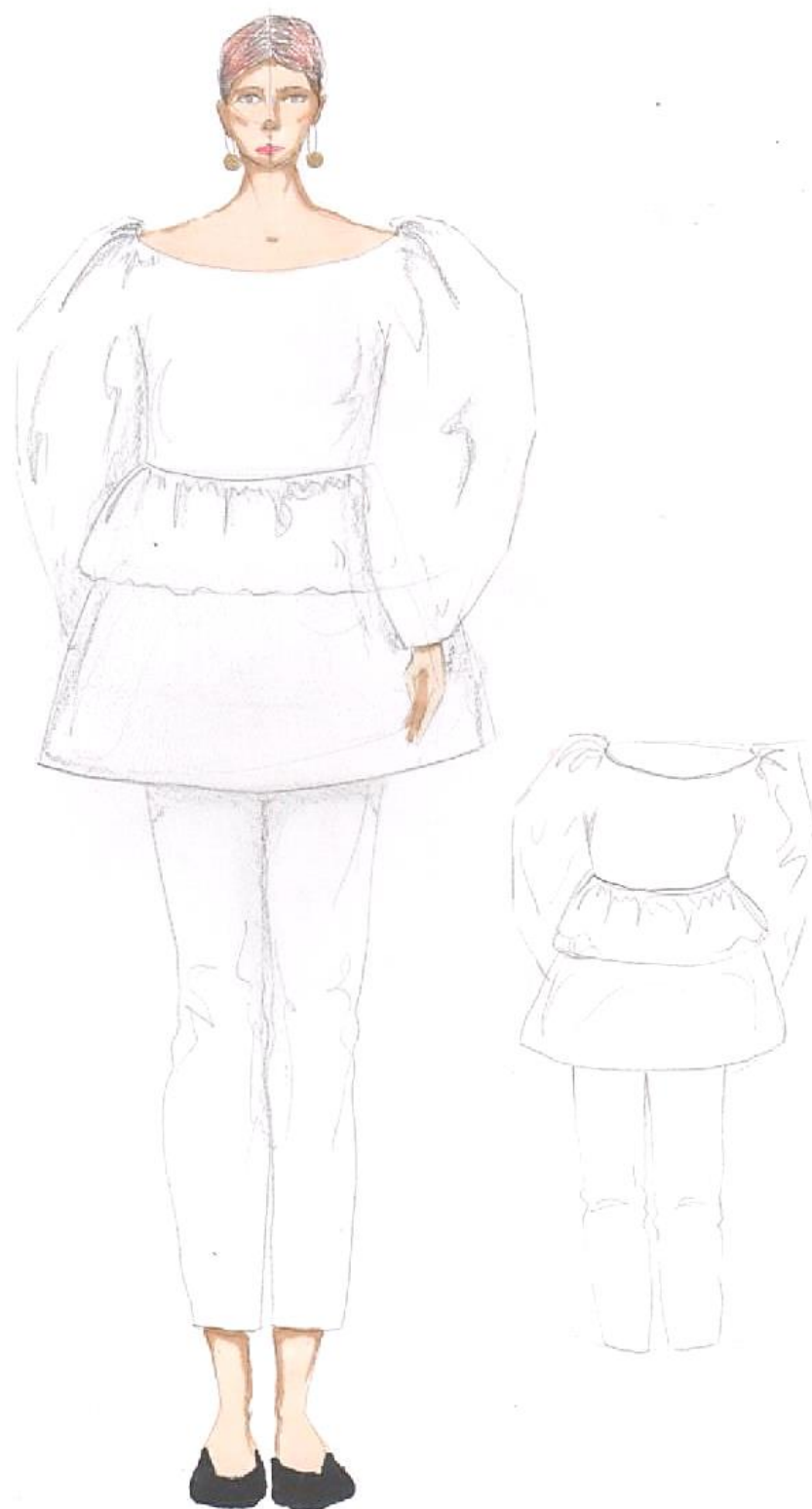
Slika 23. Projektni crtež kolekcije 5

Slika 24. Projektni crtež kolekcije 6

Slika 25. Projektni crtež kolekcije 7

Slika 26. Projektni crtež kolekcije 8

Slika 27. Projektni crtež kolekcije 9

Slika 28. Projektni crtež kolekcije 10

7. KONSTRUKCIJA I MODELIRANJE ODABRANOG MODELA

Temeljni kroj haljine izrađen je prema knjizi Tehnike Konstruiranja I modeliranje odjeće [9]. Mjere odabrane za konstrukciju nisu standardne iz knjige nego su izmjerene prema autorici.

Izmjerene mjere za haljinu:

	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$
Tv= 168cm	84cm	42cm	21cm	*	*
Og= 85cm	42,5cm	21,25cm	10,62cm	8,5cm	4,25cm
Os= 75cm	37,5cm	18,75cm	*	*	*
Ob= 110cm	55cm	27,5cm	*	*	*

Do= 20cm

DI= 41cm

Db= 63cm

Dk= 105cm

Švi= 6,25cm

Vp= 45,75cm

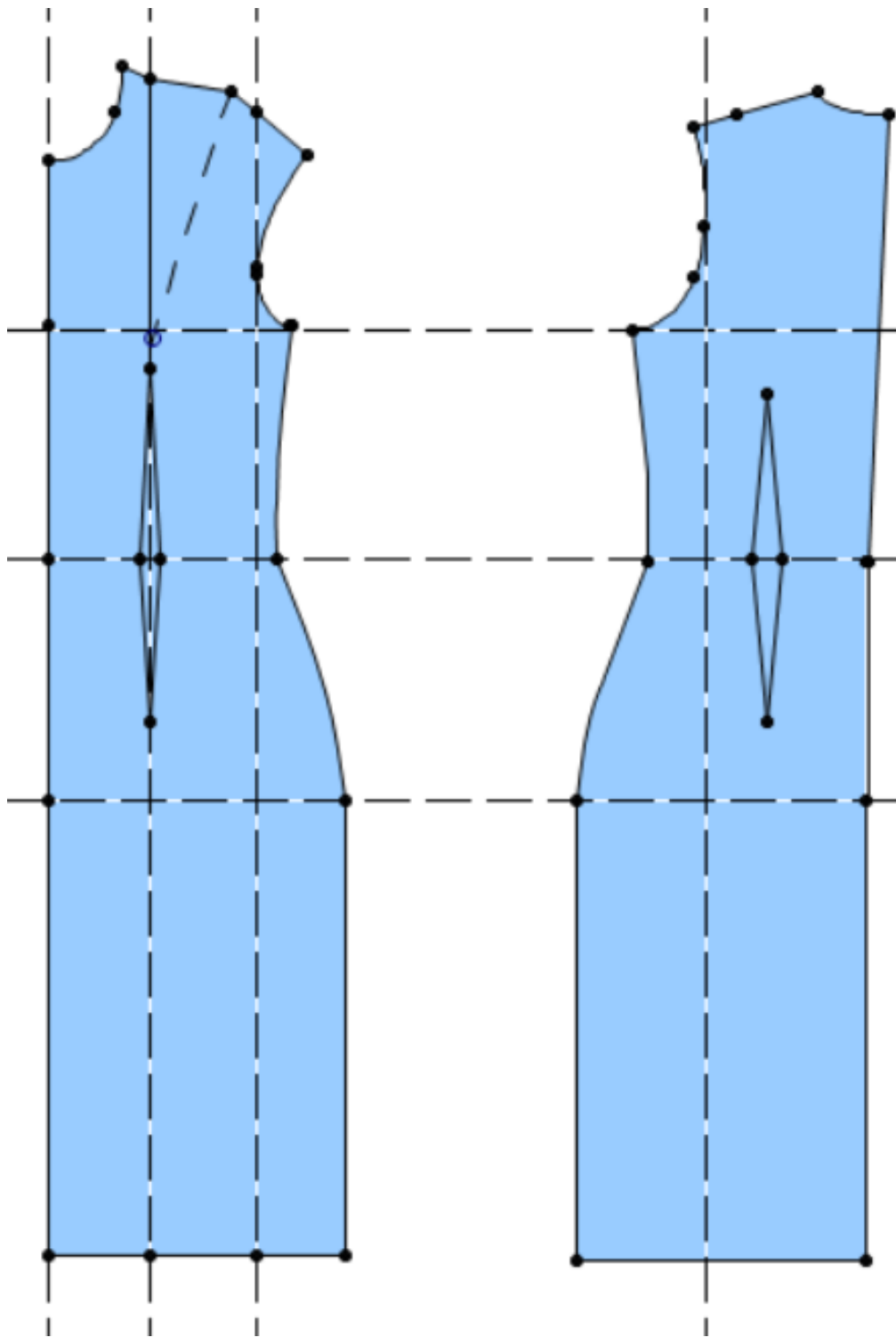
Šl= 17,12cm

Šo= 11,12cm $\frac{2}{3}$ Šo= 7,4 cm $\frac{1}{3}$ Šo= 3,7cm

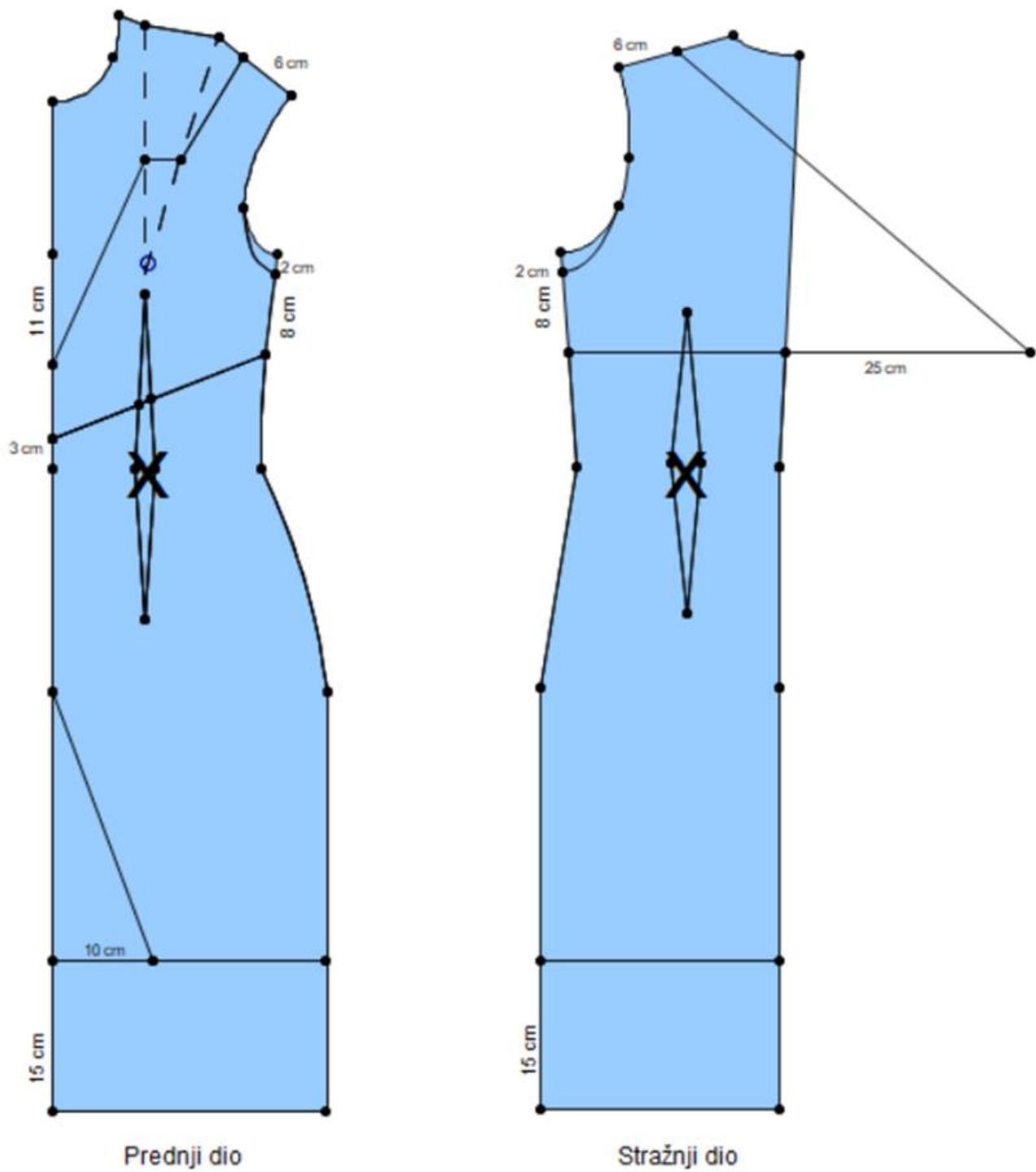
šG= 18,25

$\frac{1}{2}$ Og + dodatak= Šl+ŠO+šg

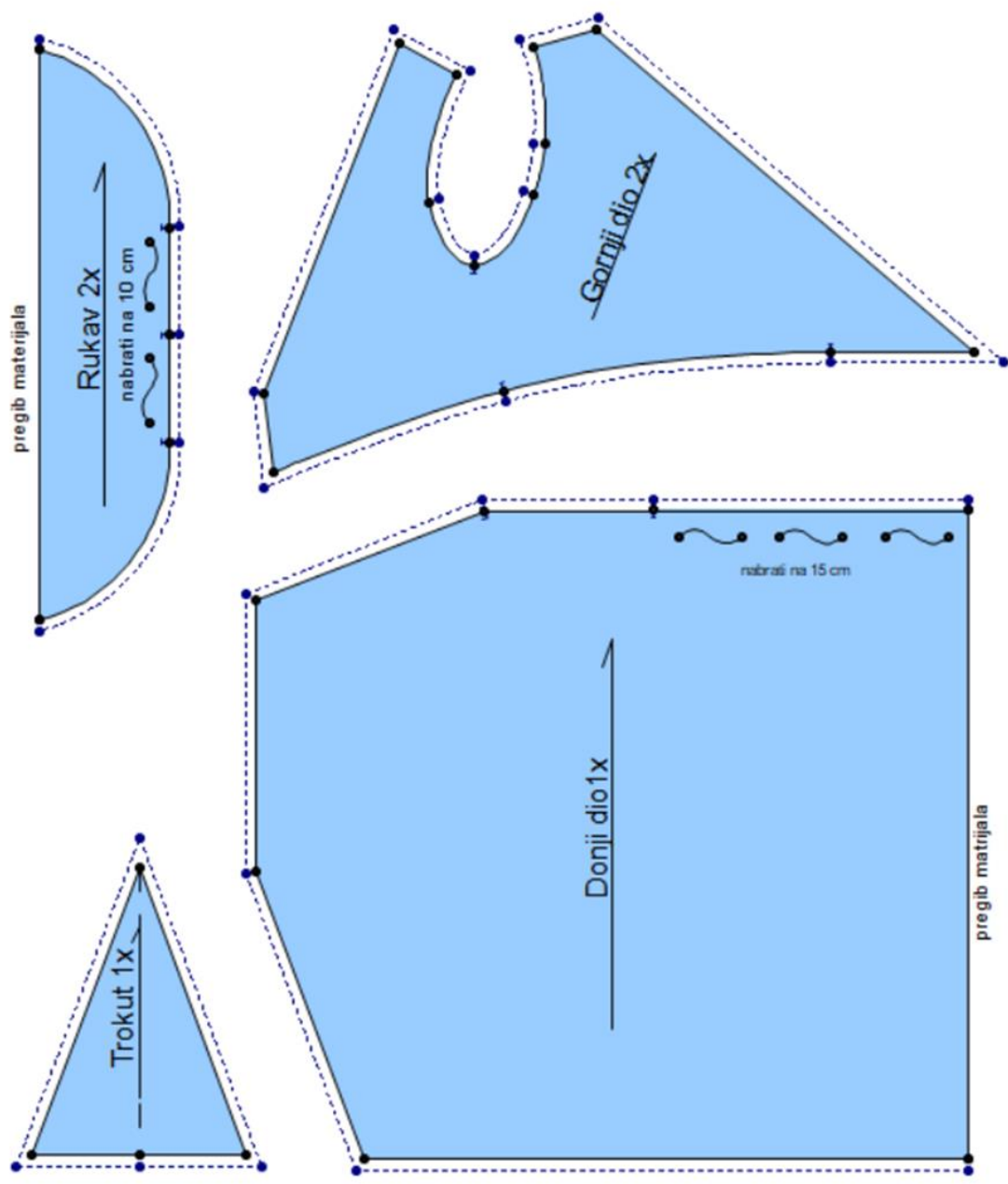
42,5+4=46,49cm

Slika 29. Temeljni kroj ženske haljine

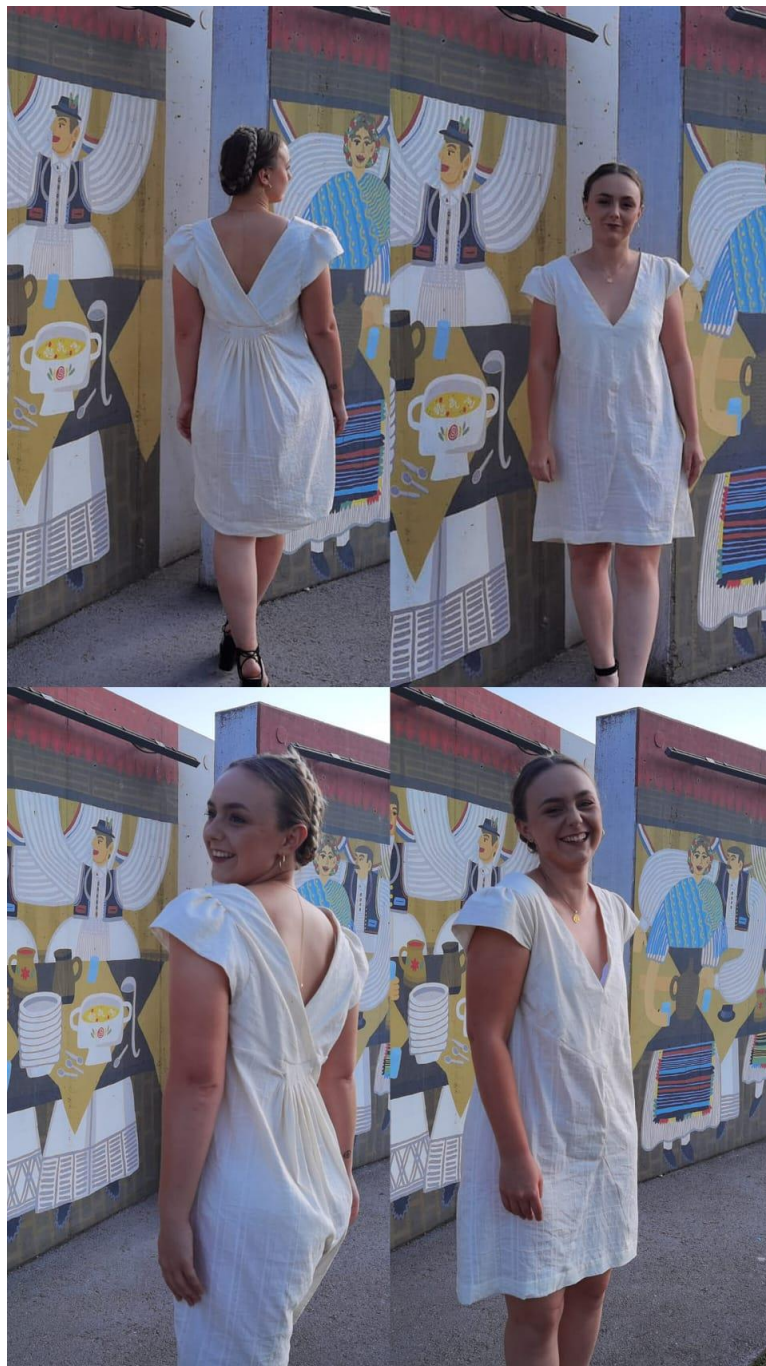
Slika 30. Modeliranje temeljnog kroja haljine

Slika 31. Krojni dijelovi modela haljine

8. REZULTAT

Haljina je osmišljena kao lagana ljetna haljina A kroja, koja seže malo iznad koljena, bez zatvarača ili dugmadi za dodatnu udobnost pri nošenju. Prednji dio haljine ima v izrez, te je rezana na zanimljive načine kako bi dobila određenu zanimljivost zbog vrste materijala. Stražnji gornji dio je na preklop kako bi odgovarao različitim figurama tijela, donji dio stražnjega dijela je nabran, vrsta nabiranja je također inspiracija sa narodnih nošnji. Rukavi su kratki i krojeni iz blagog polukruga kako bi slobodno padali. Haljina je šivana od lagane pamučne tkanine udobne za nošenje, materijal također ima zanimljiv uzorak, izgledom podsjeća na sitni rocanac..

Slika 32. Izrađeni odjevni predmet fotografije na modelu na trgu Bećarca

Slika 33. Izrađen odjevni predmet fotografije na modelu u prirodi

9. ZAKLJUČAK

Svečana narodna nošnja požeštine je vrlo zanimljiva i jako malo istražena i prezentirana široj publici. Fascinira me način izrade određenih dijelova kao što je rocanac, oplečak općenito i rifanje krila. Smatram da ne smijemo zaboraviti svoju tradiciju i nošnje svojega kraja te ovim radom želim prikazati sve ljepote Slavonije, a osobito Požeštine. Tradicija i baština su neiscrpan izvor inspiracije u svim pogledima pa tako i u modi. To je i prikazano u ovom radu u rezultatima na haljini izrađenoj od suvremene tkanine, ali nije kostim ni nošnja nego suvremeni odjevni predmet. Kolekcija je inspirirana tradicijom, nečemu što mi je blizu srcu, nečemu što smatram da je pokretač svega, velika ljubav i put kojim želim ići. Tradicionalno ali uz korak svjetskoj modi kao prikaz našeg identiteta, Balkanskog, Hrvatskog, Slavonskog, Požeškog.

11 . LITERATURA

- [1] Wikipedia (5.5.2024) (URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Pauri>)
- [2] Ivanković I, Šimunić V. Hrvatske narodne nošnje
- [3] Kolić Klikić V. (2007) Ženske narodne nošnje zapadne Slavonije: Požega- Pakrac- Novska- Nova Gradiška
- [4] Matoković D. (2019) Narodna nošnja Požeštine, Biškupci
- [5] Kolić Klikić V. (2015) Muške narodne nošnje zapadne Slavonije : Požega- Pakrac- Novska- Nova Gradiška
- [6] Lachner Z. (2000) Tradicijska kultura Slavonije, Baranje i Srijema
- [7] Radauš Ribarić J. (1975) Narodne nošnje Hrvatske
- [8] Igić Lj. (1988) Narodna nošnja Požeške kotline : Vetovo
- [9] Ujević D, Rogale D, Hrastinski M; (2010) Tehnike Konstruiranja I modeliranje odjeće

Slike izvori:

- Slika 1) Karta Požeške kotline (5.5.2024) (URL: <https://maps.pozegaslavoniacounty.com/en/>)
- Slika 2) Prikaz djevojke u paurskoj narodnoj nošnji, prednja i stražnja strana (vlasništvo autorice)
- Slika 3) Prikaz divojke i udane žene (vlasništvo autorice, članice KUDa Orļava Pleternica)
- Slika 4) Detalji oĖlavlja udane žene (vlasništvo autorice, članica KUDa Orļava Pleternica)
- Slika 5) Rocani oplećak (vlasništvo autorice)
- Slika 6) Prikaz rocanca (vlasništvo autorice)
- Slika 7) Prikaz zadnje pole rifanih krila sa zatkom u boji (motiv cvijeća) (vlasništvo autorice)
- Slika 8) Prikaz vezanja resa ili rojti (vlasništvo autorice)
- Slika 9) Marama svilenka složena na ramenima (vlasništvo autorice)
- Slika 10) Prikaz nakita oko vrata (vlasništvo autorice)
- Slika 11) Nakit oko vrata i u ušima naušnice morci (vlasništvo autorice)
- Slika 12) Frizura perćin od prave kose (vlasništvo autorice)
- Slika 13) Perćin od umjetne kose (vlasništvo autorice)
- Slika 14) Djevojaćko oĖlavlje perćin sa rošćićima ili caknovima
- Slika 15) Prikaz muške narodne nošnje (vlasništvo autorice, članovi KUDa Orļava Pleternica)
- Slika 16) Prikaz muške narodne nošnje u svatovima (okićen muškarac je ćajo) (vlasništvo autorice, članovi KUDa Orļava Pleternica)
- Slika 17) Moodboard
- Slika 18) Skice kolekcije, istraživanje forme

- Slika 19) Projektni crtež 1
- Slika 20) Projektni crtež 2
- Slika 21) Projektni crtež 3
- Slika 22) Projektni crtež 4
- Slika 23) Projektni crtež 5
- Slika 24) Projektni crtež 6
- Slika 25) Projektni crtež 7
- Slika 26) Projektni crtež 8
- Slika 27) Projektni crtež 9
- Slika 28) Projektni crtež 10
- Slika 29) Temeljni kroj ženske haljine
- Slika 30) Modeliranje temeljnog kroja haljine
- Slika 31) Krojni dijelovi modela haljine
- Slika 32) Izrađen odjevni predmet na modelu na trgu Bečarca
- Slika 33) izrađen odjevni predmet na modelu u prirodi